

Dok evropski potrošači trpe uticaj globalne energetske krize, EU obnavlja svoju posvećenost skupom fosilnom gasu, umesto da ulaže u jeftine obnovljive izvore energije.

Zakonodavci su utrli put novim prekograničnim cevovodima

Revizori EU ukazali su na veliki nedostatak ulaganja u zelenu energiju

Cene električne energije mogle bi podstaći protivljenje država članica klimatskim ciljevima

Brojevi su zapanjujući. Od početka 2021. godine, veleprodajne cijene gasa u Evropi porasle su za preko 300%. Kako se prirodni gas često koristi za proizvodnju električne energije zajedno sa toplotom, potrošači su osetili pun udarac povećanja. U Španiji su računi za struju ove godine do sada narasli za trećinu. U Italiji se očekuje skok od 40% u narednom kvartalu. „Današnja situacija podvlači da moramo što pre okončati našu zavisnost od stranih, isparljivih fosilnih goriva“, izjavio je nedavno Kadri Simson, komesar EU za energetiku. Prirodni gas čini četvrtinu snage bloka, odmah iza nafte. Većina dolazi iz Rusije (41%) i u manjoj meri iz Norveške (16%). Iako nudi rezervnu alternativu uglju, sadrži visoke nivoe metana, koji doprinosi globalnom zagrejanju.

U stvari, sama Evropska komisija priznala je da nije kompatibilna sa njenim obećanjem da će postati klimatski neutralna do 2050. godine i smanjiti emisije za 55% pre 2030. Prema sopstvenoj proceni, potrošnja gasa mora biti „smanjena na delić sadašnjih nivoa “Za postizanje neto nula ciljeva.

Poslanici EU i dalje podržavaju gas

Ipak, dešava se suprotno. Evropski parlament je 28. septembra podržao nove prekogranične cevovode, u skladu sa takozvanom regulativom TEN-E. Ovaj kontroverzni okvir definiše koje infrastrukture mogu biti na petoj evropskoj listi projekata od zajedničkog interesa (PCI). Smanjenje daje korporacijama pravo na brze dozvole i grantove EU. Poslanici Evropskog parlamenta složili su se da će ponude za gas biti podobne za brzo odobrenje, ali ne i za gotovinu iz namenskog fonda PCI -a, nazvanog Instrument za povezivanje Evrope (CEF). Međutim, rupa je dvostruka. Prvo, cevovodi koji mešaju gas sa neodređenom količinom vodonika i dalje će dobijati subvencije do 2027. Vodonik se može proizvoditi iz obnovljivih izvora energije, ali u ovom trenutku 95% potiče iz fosilnih izvora. Osim toga, aktivisti procenjuju da korisnici PCI -a tradicionalno primaju više novca iz drugih javnih fondova nego iz CEF -a. Odobrenje takođe stvara podsticaje za banke da se priključe.

Posmatrači sada sumnjaju da bi sljedeća lista mogla dodeliti poseban status za više od 70 gasa, u odnosu na 32 prije dvije godine. Ovo je uprkos analizi kompanije Artelis, konsultantske kuće za nauku o podacima, koja naglašava da je većina prethodnih projekata

bila suvišna. Štaviše, to bi poništilo predlog Kadri Simson o zabrani gasa u revizijama TEN-E.

„Gasni lobi je izuzetno moćan“

Pa šta se dogodilo? Parlament je popustio pred zahtevima industrije, rekla je Marie Toussaint, zelena francuska poslanica u parlamentu za Investigate Europe. „Lobi za gas je izuzetno moćan“, tvrdi ona. „Mnogo su manevrisali. Ja sam zelen i još uvek mi šalju tri ili četiri e -pošte svaki dan.“

Dve nevladine organizacije otkrile su da je izvestilac TEN-E, poljski konzervativni poslanik u Evropskom parlamentu Zdzisław Krasnodebski, odbio da obelodani sastanke sa preduzećima. „Lobiranje je pogubno i ugrađeno je u srž sistema“, žali Toussaint. Ona veruje da je sponzorisanje fosilnih goriva nepristojno kada osakaćeni računi prolaze kroz krov. Da bi napredovali, entuzijasti za gas su mogli da manipulišu evropskim smernicama – ili bolje rečeno, njihovim nedostatkom. Zajednička klasifikacija održivih aktivnosti EU, poznata kao taksonomija, nije jasna po tom pitanju. Prema sopstvenoj definiciji: „Uredba o taksonomiji niti uključuje niti isključuje prirodni gas.“

Komisija EU ne čini dovoljno

Takva nejasnoća oko standarda mogla bi osujetiti klimatske napore, kako ističe Evropski revizorski sud u izveštaju. Eva Lindstrom, vodeći autor lista, rekla je za Investigate Europe da nejasna pravila stvaraju tržišni neuspeh pri čemu investitori ne mogu da identifikuju koji bi projekti mogli postati nasukana imovina. „Mora da postoji više informacija o tome šta je zeleno, a šta smeđe“, objašnjava Lindstrom. „Potreban nam je privatni sektor, ali ne možemo očekivati da kompanije budu samo dobre. Oni su tu da zarade novac“.

Glavni zaključak revizora je da Komisija ne čini dovoljno da stimuliše održiva ulaganja. 1 bilion evra biće potrebno – svake godine – za završetak tranzicije. Od te sume, EU planira da obezbedi 200 milijardi evra u svakom godišnjem budžetu. „Investicioni jaz je ogroman“, napominje Lindstrom.

„Političari će pokušati da imaju koristi od svoje dobiti“

Drugi bi tvrdili da Brisel čini previše. Poljski premijer Mateusz Morawiecki optužio je ekološku agendu EU da dovodi do nestanka struje. Frans Timmermans, šef Komisije za zeleni dogovor, umanjio je optužbu, insistirajući na tome da se samo „jedna petina“ većih taksi može pripisati politici ugljenika.

Dok se igra okrivljavanja razvija, Timmermansov posao mogao bi biti teži. Planovi o proširenju tržišta ugljenika na transport i izgradnju će se teško prodati. Protesti žutih prsluka u Francuskoj podstaknuti su povećanjem poreza na gorivo 2018. Procene kažu da je

tada na ulice izašlo 3 miliona.

„Postoji rizik da bi cene energije mogle imati posledice na Zeleni dogovor“, strahuje Annika Hedberg iz Centra za evropsku politiku. „Ljudi se inherentno protive promenama, a neki političari će pokušati da iskoriste svoju korist.“

Bez obzira na to, Hedberg naglašava da bi dekarbonizovana ekonomija mogla imati jasne koristi, uključujući jeftiniju energiju.

„Da imamo više obnovljivih izvora energije, odagnali bismo ovu krizu“

Zapravo, samo prisustvo gasa u evropskoj mreži deo je problema. Naše tržište električne energije radi sa ciljem da pokrije potrebe narednog dana. Prema ovom sistemu, ukupna suma je vezana za najskuplju imovinu koja se koristi za podmirivanje očekivane potražnje. Drugim rečima, ako se 100% potražnje zadovolji vetrom ili solarnim izvorima, tarife mogu biti veoma niske. Ali kada u mešavinu uđu skupa fosilna goriva, konačni trošak se indeksira prema njihovoj vrednosti.

„Da imamo veće obnovljive izvore energije i manju izloženost gasu, lakše bismo odagnali ovu krizu“, smatra Raphael Hanoteauk iz E3G, istraživačkog centra. Paralelno, EU bi trebala smanjiti potrebe za energijom i elektrificirati grejanje, kaže on.

Ali kratkoročno, prioritet je: „Socijalna podrška za ublažavanje skoka za domaćinstva.“

Nekoliko vlada već je požurilo sa hitnim merama. Španija je najavila povratak profita energetske kompanije u iznosu od 2,6 milijardi evra, Francuska je obećala da će zamrznuti komunalne stope, a Italija tri milijarde evra da će obuzdati račune. Takve improvizacije mogu na trenutak zaštititi njihove građane.

Ipak, o budućnosti fosilnih goriva odlučivaće se na evropskom nivou. Očekuje se da će Komisija doneti odluku o tome da li će gas označiti kao održiv u novembru, pre dugo očekivanog paketa politika u decembru i nove PCI liste kasnije ove zime.

Pozadina

Dok evropski pad električne energije potiče od zavisnosti od gasa, globalni porast tarifa za energiju proističe iz mozaika faktora.

Prvo, hladna zima potisnula je potražnju za grejanjem i osušila rezerve. Potom je leto bez vetra pogodilo obnovljive izvore energije jer su se preduzeća pojavila iz pandemije. Osim toga, blokade su odložile održavanje infrastrukture, a mreža je pretrpela neočekivane incidente, poput požara u postrojenjima u Sibiru. Konačno, rastuća potražnja u Aziji razvukla je lance snabdevanja.

Razlozi bi mogli biti dijelom i geopolitički. Zakonodavci EU sumnjaju Rusiju u manipulaciju tržištem kako bi se ubrzalo lansiranje njenog gasovoda Severni tok 2. Prema Međunarodnoj

agenciji za energiju (IEA), državni Gazprom smanjuje svoju proizvodnju prema Zapadu. Moskva negira bilo kakvo zločin.

Dok su prsti upereni, globalna konkurencija za energiju će se verovatno pogoršati. Suočena sa nedostatkom uglja, Kina je naredila energetske kompanije da obezbede gorivo, bez obzira na cenu. A kako se bliži zima, ne očekuje se da će se cene uskoro vratiti na zemlju.

Izvor: investigate-europe.eu